

אדריכלות

"אלה ילדים שמגיעים מהגיהנום, והיה חשוב ליצור להם גן עדן"

פינת משחקים בבית לין שב"קמפוס חרוב". מענה ראשוני לילדים ולבני נוער צילום: דרור סיתהכל

"קמפוס חרוב" שייחנך בקרוב בירושלים ישמש גג לשמונה ארגונים המטפלים בילדים שנפגעו מהתעללות. המרכז שתכנן האדריכל פבלו אלטמן הוקם במבנים קיימים של מעונות האוניברסיטה העברית - החלטה סביבתית שמהווה גם אתגר

[התראות במייל](#)

[נעמה ריבה](#)

19 בפברואר 2017

"אני לא יכול לשדרג את השכר של העובדים והמדריכים פה, אבל אני כן יכול לתת להם תנאים יותר טובים לעבודה ולטיפול", אומר פרופ' אשר בן אריה, בסיוור שאנחנו עורכים ב"קמפוס חרוב". זהו מקום אופטימי, שהושקע בו בכל פרט — מערוגות הגן ועד שער כניסה ממותג — ושהקמתו מסתיימת בימים אלה, בזכות תרומות בגובה 50 מיליון שקלים של קרן שוסטרמן, ג'וינט ישראל וקרן וואהל. הפרויקט ממוקם בקמפוס הר הצופים של האוניברסיטה העברית והוא יאכלס שמונה ארגונים שונים שמעניקים שירותים לילדים שנפגעו מהתעללות ומרכז הדרכה משותף.

לפני כמה שנים בן אריה, חבר סגל בבית הספר לעבודה סוציאלית, איש כריזמטי ובעל חזון, שוחח עם מנכ"ל קרן שוסטרמן על הקמה של מרכז מסוגו של קמפוס חרוב, בקרבת אוניברסיטה כלשהי. הקרן הקימה בעבר את בתי לין — מרכזי הגנה יומיים, שהוקמו בעקבות החלטת המדינה. בתי לין מעניקים מענה ראשוני לבני נוער וילדים שנפגעו פיזית, מינית או נפשית, או הסובלים מהזנחה. במוחו של בן אריה התגבש רעיון להקים מרכז מקיף יותר שיאכלס מגוון של גופים טיפוליים שיזינו זה את זה. "באוניברסיטה נמצאת חזית המחקר והידע ויש את כל המחלקות שקשורות לנושא", מסביר בן אריה. "סטודנטים לריפוי ועיסוק, עבודה סוציאלית, רפואת שיניים ופסיכולוגיה ועוד. יש כאן סיטואציה של ווין ווין (win win)". תחילה היה ניסיון להקים את המרכז באוניברסיטת בן גוריון ולאחר שזה לא הסתייע, הם החלו במשא ומתן עם האוניברסיטה העברית, שחווה עימה נחתם לפני שנתיים.

קמפוס חרוב. הגשרים באחד המבנים זכו למעקה צבעוני צילום: דרור סיתהכל

בן אריה טוען שזה מודל ייחודי בעולם שיוצר סינרגיה בין ארגונים שונים. ואכן, יתרונו הגדול של הקמפוס הוא האפשרות לקבל את כל השירותים במקום אחד ולא לטרטר ילדים שנמצאים בסיכון ממקום למקום. בקומת הכניסה לקמפוס נמצאים שלושת הארגונים הגדולים: בית לין, מיט"ל — עמותה המטפלת בילדים שעברו התעללות מינית, ומרכז חירום — מקום לילדים שהוצאו מבית הוריהם ונמצאים בתקופת ביניים. מרכז החירום הוא המקום היחיד בקמפוס שהילדים ישנים בו והוא כולל בית מגורים, בית ספר וגן ילדים.

בנוסף נמצאים בקמפוס משרדים של מחלקת "מעברים" של עיריית ירושלים שעובדיה אמונים על טיפול במשפחות, המועצה לשלום הילד, משרדים של "גושן" — מיזם להכשרת רופאים להתמודדות עם בעיות התנהגותיות בקרב מטופלים, שלוחה של מ.ס.ר — מרכז לסימולציות רפואיות ושק"ל שמעניקים שירותים קהילתיים לאנשים עם צרכים מיוחדים.

החצר המרכזית של קמפוס חרוב. חדר המדרגות תחום בקיר שמורכב מחלקי זכוכית צבעונית צילום: דרור

סיתהכל

הפרויקט ששטחו משתרע על פני 4,400 מ"ר, ממוקם בשניים ממבני מעונות רזניק, שננטשו בשנים האחרונות. את המעונות תכננו האדריכלים דוד רזניק, ארתור ספקטור ומיכאל עמישר בשנות ה-70, כשהאוניברסיטה בהר הצופים התחדשה. ההחלטה להקים את הקמפוס במבנה קיים היא לא בהכרח זולה יותר, אך היא סביבתית, חסכונית באנרגיה ובמשאבים וחוסכת זמן רב של בנייה והליכי רישוי מכל הגורמים המעורבים.

אבן ירושלמית ומחיצות צבעוניות

הקמפוס מורכב משני מבנים, שכל אחד מהם מחולק לשני אגפים והם מקיפים חצר פנימית. לאחר שהוחלט על מיקום הקמפוס גויס לפרויקט האדריכל פבלו אלטמן שהתנסה בתכנון בתי לין והוא גיבש את התוכנית למקום. "נסענו לכל אחד מהארגונים, שהיו צריכים להיכנס לקמפוס ובדקנו מה הצרכים של כל אחד מהם", הוא אומר בסיור במקום יחד עם האדריכליות האחראיות נעמה לייב וסבטלנה קאראפאטאן, מנהל הפרויקט רונן עובדיה והקבלן אמיר עסאווי. תכנון קומת הקרקע היה חלק מורכב בפרויקט מכיוון שהיה צורך לתכנן מספר רב של כניסות וחצרות לכל אחד מהארגונים. לשלושת המרכזים בקומת הקרקע כניסה וחצרות נפרדות. בנוסף, החצר הפנימית של הקמפוס משמשת כמבואה חיצונית לעובדים ולמבקרים שמגיעים למשרדים ולמרכז ההדרכה שמשמש את כלל הארגונים לכנסים וישיבות. בחצרות שתכנן אדריכל הנוף ליאור לוינגר קיימים אזורי ישיבה שונים ואלמנטים של מים כמו בריכות אקולוגיות ומזרקות קטנות.

האדריכל פבלו אלטמן: "בסוף, הצלחנו לתת לכל אחד את הצרכים שלו, למרות שהיה שלב שחשבנו שזה לא אפשרי"

קמפוס חרוב צילום: דרור סיתהכל

קמפוס חרוב

צילום: דרור סיתהכל

"אחת הבעיות של העוסקים בתחום זו הבדידות", אומר בן אריה, "וכאן יש להם אפשרות לשבת אחד עם השני ולדבר". תכנון הפנים של כל אחד מהארגונים שונה. "יש כאן עבודה על פרטי בניין, כמו ל-12 וילות", אומר אלטמן, "האדריכליות שתכננו את הפרויקט תכננו כל קיר וארון בנפרד". כך למשל, לכל אחד מהארגונים חללי המתנה שמסודרים באופן שונה ושובצו במחיצות צבעוניות. אלטמן מסביר שחלק מחללי המתנה חשופים לחלוטין וחלקם אינטימיים ומוגנים, בהתאם לדרישת הארגון. כמו כן, הצבעוניות משתנה מארגון לארגון. למשל, ישנם חללים שתוכננו עם מעט צבעים מכיוון שרוב ציבור המשתמשים מורכב מעובדים מבוגרים.

בין שני האגפים בכל מבנה היו גשרים קטנים. המתכננים הסבו את אחד מהם לחדר מדרגות שתחום בקיר שמורכב מחלקי זכוכית צבעונית. הגשרים במבנה השני זכו למעקה צבעוני. "לא יכולנו לגעת בחזיתות יותר מדי", אומר אלטמן ומתייחס לאבן הירושלמית שלא ניתן לשנותה. "זה המקום היחיד שהיה אפשר להוסיף בו צבע מבחוץ והוא גם השפיע על פנים המבנה וצבע את חדרי המדרגות וחלק מהמעברים בצבע וזה הופך את הפרויקט לשמח יותר".

חדר שינה במרכז חירום. משמש לילדים שהוצאו מבית הוריהם צילום: דרור סיתהכל

"המדריכים במרכז החירום, שישנו בלילה עם הילדים, היו ישנים עם מזרן על הרצפה. כאן יש להם סוויטה", אומר בגאווה יוזם הפרויקט פרופ' אשר בן אריה

מה היה החלק הכי מסובך בפרויקט?

"לקחת את כל הצרכים ולתכנן איך עונים עליהם בתוך בניין קיים, היו לו לא מעט מגבלות. בסוף, הצלחנו לענות על הצרכים של כולם, למרות שהיה שלב שחשבנו שזה לא אפשרי. מרכז החירום למשל עבר ארבע או חמש חלופות, ומכיוון שהוא דרש הכי הרבה שטח, הזזנו את הפונקציות האחרות". החלק שעבר שדרוג משמעותי לעומת מיקומו

המקורי בעיר, הוא מרכז החירום, לו נוספו פונקציות רבות עבור הילדים והעובדים כמו מטבח מאובזר, שטחי אחסון רבים, ריהוט צבעוני שתוכנן במיוחד עבור המקום וגם חדר הירגעות עבור ילד ומטפל שזקוקים להתבודד מהקבוצה. "המדריכים במרכז החירום, שישנו בלילה עם הילדים, היו ישנים עם מזרן על הרצפה. כאן יש להם סוויטה", גאה בן אריה. "אחד העקרונות של הקרן שהיא מקימה פרויקטים רק בטופ, כי הם חושבים שגם לילדים ולעובדים סוציאליים מגיע לעבוד ולחיות במקומות שנראים כמו מרכזי הייטק והמשרדים של גוגל".

אם הבית האנרגטית של מרכז החירום, ניצנית שלו, מספרת על השדרוג. "היו חסרים לנו חדרי טיפול, במרכז החירום בו היינו לא היה חלל שתוכנן במיוחד עבור בית ספר, אלא משהו שהלבשנו עליו וגם היו חסרות כיתות. השדרוג המשמעותי הוא בחדרים הנוספים (שאינם חדרי שינה) ושיש חשיבה מאחורי כל פרט והמרכז החדש נותן מענה לצרכים החסרים".

קמפוס חורב. ריהוט הגן, בשונה מגני משחקים, מורכב מריהוט טבעי שמשתלב בסביבה צילום: דרור סיתהכל

למרכז החירום מספר חצרות — חצר לבית ספר, חצר לגן הילדים, חצר כללית וגם גינה טיפולית. ריהוט הגן, בשונה מגני משחקים, מורכב מחומרים טבעיים שמשתלבים בסביבה ומנסה לתת תחושה של טבע. בין עצי הברוש הוותיקים והשתילים החדשים נסלל שביל אופניים קצר. לוינגר מציין כי כאשר נכנס לפרויקט הוא למד את תחום הגינות הטיפוליות. "אלה ילדים שמגיעים מהגיהנום, והיה חשוב לנו ליצור להם גן עדן". לדבריו יש הרבה שיקולים שצריך להתחשב בהם, כשמתכננים מקום לילדים כאלו. "גם צריך לתת להם ביטחון ושגם לא ירגישו כלואים, כי אלו ילדים שבאים מרקע של אלימות. גם אסור לתכנן אלמנטים שהם יכולים להרים ולזרוק".

מוסדות רווחה רבים בישראל נמצאים במבנים מאולתרים שעברו הסבה ואין בהם מענה פיזי לצורכי הילדים והעובדים. לי הזדמן לעבוד בשני מוסדות כאלו — בפנימית טוקאיר בקיבוץ בחן שהתמקמה במבנים של ילדי הקיבוץ ובבית שבת לוי בחיפה, שם יש פנימיה ומרכז

חירום לילדים מגיל לידה עד גיל שש, שממוקם במבנה ששימש למגורים. בשבתי לוי, שם עבדתי עם קבוצת ילדים בני שלוש וארבע, לא היה מקום לשוחח עם ילד שזקוק להרגעה והטיפול התקיים תוך שהילד צווח וצועק, לעיתים למשך שעותיים, ואף עושה את צרכיו על גופו, זאת מול שבעה ילדים נוספים בדירה קטנה וצפופה. חצר נאותה גם לא היתה במקום והמטפלים היו נאלצים לצאת עם פעוטות בעלי צרכים מיוחדים לגינה הציבורית בכל פעם שרצו לשאוף אוויר נקי.

חדר האוכל במרכז החירום. הריהוט הצבעוני תוכנן במיוחד

עבור המקום

צילום: דרור סיתהכל

קמפוס חרוב צילום: דרור סיתהכל

קמפוס חרוב

צילום: דרור סיתהכל

הקמפוס החדש הוא סוג נוסף של מבני ציבור שנבנים בישראל מכספי תרומות, כמו מבני אקדמיה ורפואה. בן אריה מציין כי התורמים משקיעים בבינוי והמדינה מתפעלת את המקום באופן שוטף. "הפילנתרופיה לא ממשיכה להתקיים לאורך זמן וזה בסדר. בעיני זה מייצר סטנדרט שמחלחל לכולם". הוא מקווה שמוסדות רווחה יעברו תהליך דומה לזה שהתקיים במוסדות רפואה. "זה מה שקרה עם בתי חולים לילדים, כששניידר הוקם, ארווין שניידר אמר שהוא רוצה שלכל ילד תהיה מיטה ממנה הוא רואה את השמיים, ואת האפקט שלו רואים בכל בתי החולים החדשים לילדים. הלחץ הזה עולה גם למעלה (למקבלי ההחלטות, נ"ר). עכשיו אנחנו במשא ומתן עם תורם למשהו דומה לילדים חרדים. מקומות כאלו מכתיבים קו", שומר בן אריה על אופטימיות.

חדר מדרגות. הקיר מורכב מזכוכיות צבעוניות צילום: דרור סיתהכל

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ אדריכלות

+ ירושלים

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ